AHMED BİN ÖMER

Şafiî mezhebi fıkıh âlimlerinden. Künyesi, Ebü'l-Abbâs, olup adı Ahmed bin Ömer bin Süreyc Bağdâdî'dir. Usûl ve furû' ilimlerinden başka kelâm, meânî ve hesap ilimlerini de bilirdi. Münâzara ilmini ilk ortaya koyan ve insanlara, Cedel ilmini öğretendir. Ehl-i sünnete muhalif olanlara karşı reddiye yazarak gönderirdi. Kendisine "Elbâz-ül-eşheb" denilirdi. 249 (m. 863) yılında doğdu. 306 (m. 918) senesinde vefât etti. Kabri Bağdâd'dadır.

Ahmed bin Ömer, fıkıh bilgisini Ebü'l-Kâsım Enmâtî'den aldı. Ayrıca Hasen bin Muhammed ez-Za'ferânî, Abbâs bin Muhammed ed-Dûrî, Ebû Dâvûd es-Sicistânî, Ali bin İşkâb ve birçok âlimden ilim öğrenmiştir. Kendisinden ise, hafız Ebü'l-Kâsım et-Taberânî, Fakîh Ebü'l-Velîd Hassan bin Muhammed, Ahmed Muhammed bin Ahmed bin el-Gıtrıfî ve birçok âlimlerin sohbetinde bulunarak ilim almıştır.

Ebû Hafs el-Muttavî şöyle anlatır: "Ebü'l-Abbâs, Şirâz'da kadı idi. Vezir Ali bin Îsâ, Ebü'l-Abbâs'ın şânının yüksekliğinden ve kendisini ziyâret etmediğinden, kadılığı kendisine devamlı hizmette bulunan Ömer el-Mâlikî'ye vermek istiyordu. Bu sebebten dolayı Ebü'l-Abbâs'ı kadılık görevinden aldı. Ebû Ömer'in mertebesini yükseltmek için, Bağdâd âlimlerinden bir grub âlimi Ebü'l-Abbâs'ın fetvâlarını incelemek üzere vazîfelendirdi. Bunlar bir fetvâyı icmâ'a aykırı bulup, vezir ve halifeye bildirdiler. Meclis kuruldu. Ebü'l-Abbâs çağırıldı. Sükût" ediyordu. Vezir, "Bu konuda ne diyorsun?" dedi. Ebü'l-Abbâs "Âlimlerin icmâ'a aykırı buldukları fetvâ benim değil, İmâm-ı Mâlik'in sözüdür, falan kitabında vardır. Onun sözü elbette ki mu'teberdir." dedi vezir emir verdi, kitabı getirdiler. Ebü'l-Abbâs'ın dediği gibi çıktı. Ebü'l-Abbâs'ın kendisinin Şafiî olduğu hâlde, İmâm-ı Mâlik'in kitaplarına da vâkıf olduğuna, Ebû Ömer'in ise Mâlikî mezhebinde olduğu hâlde, kendi imamının kitaplarından haberdâr olmadığına hayret edildi. Bu olaydan sonra, vezir ile Ebü'l-Abbâs arasındaki dostluk bağı kuvvetlendi. Vezir, Bağdâd kadılığını ona teklif etti ise de, Ebü'l-Abbâs kabûl etmedi.

Ebü'l-Abbâs'ın, Ebû Bekir Muhammed bin Dâvûd ez-Zâhiri ile münâzaraları meşhûrdur. Şöyle anlatılır: Birgün Ebü'l-Abbâs, Dâvûd-i Zâhirî'ye: "Sen zâhir ile söylüyorsun. Âyet-i kerîmede Allahü teâl'â "Bir kimse, bir miskal bir hayır işlerse, onun mükâfatını görecek. Kim de bir miskal bir kötülük işlerse, onun cezasını görecektir" (Zilzal: 7-8) buyuruyor. "Peki bir kimse yarım miskal işlerse?" diye sordu. Dâvûd-i Zâhirî uzun süre durdu. Ebü'l-Abbâs, "Niçin cevap vermiyorsun?" diye sorunca, Dâvûd-i Zâhirî cevap veremedi.

Ebü'l-Velîd Nişâbûrî, Ebü'l-Abbas'a "İhlâs sûresi Kur'ân-ı kerîmin üçte birine denktir" hadîs-i şerîfinin ma'nâsını sordu. Ebü'l-Abbâs şöyle cevap verdi: "Kur'ân-ı kerîmin üçte biri ahkâm, üçte biri va'd ile va'îd, üçte biri de isimler ve sıfatlar olmak üzere indirildi, İhlâs sûresinde Allahü teâlânın isimleri ve sıfatları bir arada olduğu için, Kur'ân-ı kerîmin üçte biri olmaktadır" dedi.

Birçok talebesinin bildirdiğine göre, Ebül'l-Abbâs vefâtına yakın bir gece gördüğü rü'yâyı şöyle anlatır: "Kıyâmet kopmuş, insanlar mahşer yerine toplanmıştı. Bir ses, "Peygamberlerin da'vetine ne ile icabet ettiniz?" diye sordu. Ben de "Îmân ve tasdîk ile" dedim. Sonra "Siz sözlerden ziyâde, amellerden sorumlusunuz" diye söyleyince ben de, "Büyük günahlardan sakındık, küçük günahlardan da Allahü teâlânın af ve rahmetine sığındık" dedim. Bunun üzerine yanında bulunan talebeleri, "Efendim bu rü'yâ ölümün yaklaştığını gerektirmez mi?" diye sorunca, Ebü'l-Abbâs şu âyet-i kerîmeyi okudu "İnsanların hesab vakti (kıyâmet günü) yaklaştı. Onlar ise, hâlâ bundan gaflette, yan çizip aldırmıyorlar" (Enbiyâ-1). Bu rü'yâdan onsekiz gün sonra vefât etti.

Ebü'l-Abbâs'ın yazdığı eserleri çoktur. Sayısı dörtyüze ulaştığı söylenmektedir. Eserlerinden ba'zıları şunlardır: Er-Reddü alâ İbn-i Dâvûd fı'l-kıyâs, er-Reddü aleyhi fî mesâil.

Ebü'l-Abbâs'ın güzel şiirlerinden biri:

Yirmi senedir ilim, gönlümün parçasıdır.
Sıkıntımı yok eder, zihnimin cilâsıdır.

Kıymetli emânettir, ondaki tad pek başka,
Dalmışım lâtif ilme ve nâzımdaki aşka.

Yazayım, uğraşayım dâima ben bununla,
Elbisenin kol yeni, eskisin hep onunla.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tabakât-üş-Şâfiiyye cild-3, sh. 21

2) Vefeyât-ül-a'yân cild-1, sh. 66

3) Târîh-i Bağdâd cild-3, sh. 287

4) Tezkiret-ül-huffâz cild-3, sh. 811